CUCUL, MIERLA, TURTUREAUA ÎN CÂNTECUL LIRIC DIN MEHEDINŢI

Dorina Coravu
PhD student, University of Craiova

Abstract: *From birth to death, the song is an integral part of man's life. (Arthur Gorovei) Man's connection to nature and to all that has to do with it, has always existed, the man being a true friend of nature. Thus, man shares his affection caused either by moments of joy or sadness, through songs along his/her entire existence.The song of the cuckoo expresses various moods of the Romanians. Among the flying birds known by the Dacians, the only bird that obsesses his/her soul is the cuckoo. (Tache Papahagi)*
Our study aims to illustrate some of the symbols of the cuckoo on a collection of lyrical texts gathered from Mehedinţi County.

Keywords: cuckoo, "doina", loneliness, turtle dove, blackbird.

Motto: „Creaţia artistică este, într-adevăr, unul din cele mai ingenioase mecanisme, născocite din instinctul de conservare al omului pentru a se elibera de o apăsare care poate deveni primejdioasă sănătăţii, şi echilibrului său moral. Cine se pricepe să transforme suferinţa sa în cântec sau imagine şi să deplaseze astfel accentul subiectiv de la trăire la reprezentarea ei, scade în acelaşi timp şi face tolerabilă intensitatea celei dintâi"[1]

„Cântecele reprezintă legătura indivizilor cu anumite momente de viaţă, oameni, locuri, evenimente." (Ligia Bîrgu-Georgescu)[2] În accepţiunea lui Artur Gorovei, „cântecele joacă un rol important în viaţa tuturor popoarelor, începând cu cele selbatice. De la naştere până la moarte cântecul face parte integrantă din viaţa individului."[3]
În folcloristica românească pentru creaţiile lirice există şi denumirea de doină cu formule transilvănene de „ dainã" sau „duinã", „hora" cu pronunţiile „horie" şi „ hore" în N şi N-V transilvaniei, „ cântecul de lume " în Muntenia. Până în preajma sec.XX termenul de „ doină "era necunoscut în Mehedinţi, după cum mărturiseşte C. N. Burileanu: „ Acum vreo 40-50 ani, nu se ştia în Blahniţa mea că există cîntece cărora li se zice doine."[4] Doinei i se spunea „cântec prelungit", „cântec ca pe coastă ", „cântec ca pe vale", „cântec de ducă" sau simplu „cântec"[5].

Numele doinei a stârnit multe controverse în rândul folcloriştilor. Studiul nostru aminteşte doar câteva dintre ele: Hasdeu în *Prefaţa* cărţii *Basme, oraţiĭ, păcălturĭ şi ghicitorĭ* a lui Ion C. Fundescu e de părere că**:** "Doina séŭ elegia es pressiunea amoruluĭ şi a suferinţeĭ."[6] Frédéric Damé, în *Nouveau dictionnaire roumain-francais*, defineşte doina ca fiind „chante elegiaque, la doine est un chante d'amour, de plainte et de désir ."[7] În *Dictionnaire d'étymologie daco-romane:Elements slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais* al lui Alexandru Cihac „**dóină**, s., espèce de mélodies mélancoliques jouées sur des flutes (chalumeaux) par les bergers montagnards et puis chanson, poésie mélancolique en général; - doinas.,joueur de ces *doinas* ; (Al. B. 1. 37; 2. 2: *din fluer doinaş*); *cr. serb*. dvojnice, dvojnica, dvojice , pl. , *flûte double des bergers* , dvoji *deux* ; *vsl.*

[1] Vianu, *Estetica*, 286
[2] *Antologie de lirică populară românească*, X
[3] Gorovei, *Noţiuni de folklore,* 65.
[4] Burileanu, *Între „frunză verde" şi doină*, 57.
[5] Pavel, *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Topolniţei. Vol II,* 50.
[6] Fundescu, *Basme, oraţiĭ, păcălturĭ şi ghicitorĭ*, 11
[7]Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-francais, 384,*

BDD-A29624 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:57 UTC)

dvoĭ *duo, bini*, dvoĭnu *duplus* , dvoĭna *dyas* ; cfr. *lit*. dainà *chanson populaire lithuanienne*, dainóti *chanter*; cfr. *magy*. dana (sans doute pour dalna) *chanson ordinaire, chanson de paysan*, dal *chanson*, dalla, dalol, danol *chanter*; malgré la similitude apparente du lith. *dainà* avec le dacor. *doina*, ces mots ne paraissent pas identiques; pour le *magy*. danol v. dăinăesc, El. magy."[8], iar Dimitrie Cantemir în *Descrierea Moldovei* asociază doina cu numele zeilor daci, Marte sau Belona.

> „Altminteri norodul - şi la noi în Moldova, ca şi în alte ţări pe care ştiinţa nu le-a luminat încă - este foarte plecat spre eres şi încă nu s-a curăţat desăvârşit de necurăţia cea veche, încât se mai închină şi acuma în poezii şi cântece, la nunţi, îngropăciuni şi alte întâmplări ştiute, la câţiva zei necunoscuţi şi care se vede că se trag din idolii cei vechi ai dacilor. Aşa sunt Lado şi Mano (a), Zâna (b), Drăgaica (c), Doina (d): '*Se vede că acesta a fost numele obişnuit la daci al lui Marte sau al Belonei, căci cu el încep toate cântecele în care se cântă faptele războinice şi moldovenii îl folosesc îndeobşte ca să-l pună înaintea cântecelor lor*'; Heiole (e), Stahia (f), Dracul din tău (g), Ursitele (h), Frumoasele (i), Sânzienele (k), Joimăriţele (l), Paparuda (m), Chiralesia (n), Colinda (o), Turca (p), Zburătorul (q), Miazănoapte (r), Strâga (s), Tricolici (t), Legătura (u), Dezlegătura (v), Farmec (w), Descântec (x), Vergelat (y) şi multe asemenea."[9]

Gheorghe Vrabie defineşte doina:

> ca fiind voce a singurătăţii. Spre deosebire de „cîntecul de lume", care este operă colportattă de profesionişti cu prilejul petrecerilor populare, la hore, nunţi etc., doina devine expresie poetică a stărilor sufleteşti ale celui singuratic. Este cântată nu pentru altcineva, pentru o colectivitate, ci pentru el însuşi. De aceea, doina exprimă sentimente strict personale, devenind o poezie a confesiunilor cu caracter intim.[10]

Ovidiu Papadima susţine ideea că „doina poate fi mult mai uşor şi mai clar definită ca specie melodică decât ca specie poetică."[11]; „caracterizată prin faptul că nu e legată de anumite prilejuri ceremoniale care impun cântarea împreună, doina este melodia cântecului siguratic, însoţind omul şi purtându-i de urât acolo unde se simte izolat : la muncă, în pădure."[12] Acest caracter de cântec singuratic, individual, diferenţiază doina de cântecul propriu-zis, care fiind constituit dintr-o arhitectură muzicală mai precisă, se poate cânta de către mai mulţi, în grup. Dar ambele evocă ceea ce simte şi gândeşte omul trăindu-şi viaţa, exprimă viaţa sufletească a omului, oglindesc universul moral: sentimente, gânduri, imagini ale vieţii păstrate în amintire[13].

Aceeaşi idee o regăsim şi la Ovid Densusianu în *Viaţa păstorească în poezia noastră populară*:

> „Despre doine s-a zis totdeauna că, fiind expresiunea sufletului chinuit al poporului nostru, nu se putea să nu aibă o anumită întipărire, aceea care se vede în ritmul lor trăgănat, ca o şoaptă de durere, ca un suspin.[...] Dincolo de nota lor melancolică cu înnegurări de vis şi atitudini de resemnare, doinele ne desvăluie un fond sufletesc străbătut de neliniști, de neastâmpărul cutreerărilor depărtate, de cuprinderi ale priveliştilor cu desfăşurări largi de mişcare, ducând toate la o potenţare a gândurilor şi simţirei care are de multe ori răsunet în imaginile poetice pein care sunt redate asemenea stări sufleteşti. [...] Ne închipuim de obicei pe Român cântând atunci când se odihneşte, la sărbători sau la vreo şezătoare, dar pentru el cântecul e nelipsit şi la muncă şi la drum."[14]

Cântecul cucului e în legătură cu variate stări sufleteşti ale Românului. Dintre atâtea păsări zburătoare cunoscute de dacoromâni, unica pasăre care îi obsedează sufletul e cucul.[15] Hans Biederman afirmă că "la multe popoare este considerat pasărea sufletelor, vestitorul viitorului şi al primăverii."[16]

În studiul nostru am selectat câteva dintre cântecele lirice din Plaiul Cloşani, Mehedinţi unde am identificat o parte dintre simbolurile cucului. Astfel, într-o doină din Valea Bahnei din culegerea de texte lui Pavel Ciobanu identificăm *cucul* ca fiind pasăre curată (spovedită, binecuvântată de Dumnezeu): „În universul culturii tradiţionale româneşti, cucul se bucură de un prestigiu deosebit,

[8]Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane:Elements slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, 98.
[9] Cantemir, *Descrierea Moldovei*, 198.
[10] Vrabie, *Din estetica poeziei populare române*, 173.
[11] Papadima, *Literatura populară română*, 61.
[12] Papadima, 62.
[13] Ibidem.
[14]Densusianu, *Viaţa păstorească în poesia noastră populară*, Vol.I, 103-104.
[15] Papahagi, *Poezia lirică populară*, 86.
[16] Biedermann, *Dicţionar de simboluri*, 123.

BDD-A29624 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:57 UTC)

fiind considerat o pasăre „sfântă", „a bucuriei", „plăcută lui Dumnezeu, „haiducă"[17]; *„Auzîi sunîn în codru. / Să ceartă cucu cu corbu, / Care să rămînă-n codru! / - Corbu-i pasăre spurcată. / nespovedit niciodată! / - Verde foaie de dudău, / Spune unde-i pop-al tău, / Să mă spovedesc şi eu? / - Pop-al meu e vînători / Cînd te-i spovedi şi mori"*[18]; idee ce se întâlneşte şi într-o doină din Lupşa de Sus, cuprinsă în corpusul de texte al Marianei Kahane: *„Foaie v[i]erde, f[u]oi ca rugu, :‖ / Eu de-aş[i] şti cânta ca cucu, / Aş' sta-n c[u]odru ca haiducu. :‖ / Ca cucu nu pot cânta, mă, :‖ / În c[u]odru n-am c[i]e căta ∧, / Că mă bl[i]estemă lumiá ∧, / Că să usucă frunzá ∧."*[19] la care se adaugă şi calitatea de prieten de încredere al îndrăgostiţilor şi de protector al dragostei acestora: „*Foaie verde de priboi, / Bine trăiam amîndoi, / Cînd ne plimbam prin zăvoi. / Cucu cînta lîngă noi / Şi mierliţa şuiera / Of, ce dragoste erea! / Mîndra-n braţe mă strîngea / Ea pe mine, eu pe ea!"*[20]. Aceeaşi ipostază se regăseşte şi în doinele de pe Valea Superioară a Coşuştei unde este şi simbol al primăverii (atestat în studiile deja consacrate) şi al dragostei curate „ *Frunză verge-o viorea / Cîn vine primăvara / Cucu-ncepe a cînta / Şi mierla a şuiera. / Eu ies pe culme cîntînd / Şi neicuţa fluierînd / Şî unge ne întîlnim / Stăm zos şî ne povestim. / Cît a fost iarna ge lungă / N-am iubit ca să ne-ajungă / Da acu îi primăvară / Şî-ncepem dragostea iară. / Trec culmea cu furca-n brîu, / neica cu calu ge frîu"*[21]; „*Cântă cucu la Novaci / Sus în geal la Polovraci / - Cântă, cucule, mai tare / Să ce-aud şi eu gin vale. / Să ce-audă şi mândra / Să vie pe geal cântând / Cu mioarele păscând : / să coboare jos în luncă / Gură dulce sa-m aducă*."[22]

Dar pe lângă aceste calităţi, cucul poate să aline dorul de iubită*: „ Răsfiră, cuce, din pene, / Ca mîndruţa din sprîncene. / Răsfiră, cuce, din cioc, / Ca mîndruţa din mijloc. / Cînd vîntul iarba mi-o usucă, / Cînd vîntul, iarba mi-i scoală / Dorul mîndrii mă omoară. / Că dorul unde se lasă / face lacrimilor casă. / Că dorul unde se pune / Face inima tăciune / Şi de dor ce oftai tare / Furca pieptului mă doare.*"[23] sau să fie un sprijin la nevoie, un bun tovarăş la muncile câmpului: *„Ştii, mîndro, ce m-am gîndit / Şi bine m-am plănuit / Ca să fac cu cucu plug; / Cucul să cînte la crîng / Eu să mîn boii la plug / Eu să mîn boii-nainte / Cucul după mini să cînte / Mîndră, tu să ţii de coarne / Dragostea să puie boabe / Mîndră, tare-mi place mie / Cu tine-n tovărăşie."*[24] De aceea, înt-una din doinele din culegerea Marianei Kahane, tânărul îi reproşează cucului că nu se bucură de prezenţa şi sprijinul lui pe tot parcursul verii: „*Foaie vierde simini(c)∧ , / Cît ieste cucu die mic∧, / Şi tot ie şi iel calic, mă, / A! Ie calic şi ari-o parte: / A! Că nu cîntă la dreptati, / Cîntă vara jumătate, / De faci măi mari păcate. / Când ieste dragostea dulce, / Atunci te lasă şi fuge. / Io să puot cînta ca cucu, :‖ / Nu aş mai ieşi din cuodru. / Ca cucu nu puot cînta, mă- / n cuódru n-am cé căutá, mă*."[25]

O altă ipostază a cucului este aceea de duhovnic al fetei: „ *Foaie verge iasomie / Unge-m cîntă cucu mie ? / La mîndruţa mea în vie. / Cîntă, cucule, mai tare / În pădure la Ponoare, / Sus în geal, la gealul mare. / Cîntă, cucule, mai bine / Că vine mîndra la cine / Să-ţ vorbească gespre mine. / Ea să spună, tu s-asculţi / Ş-apoi să începi să cînţi / Şi să cînţ, cuce, cu foc / Să-m opreşci*

[17] Antonescu, D*icţionar de simboluri şi credinţe tradiţionale româneşti*, p.190
[18]Ciobanu, *Plaiul Cloşani*. *Folclor din Valea Bahnei, Vol.I*, 24, 129, inf. Dumitru Ilie Andrei, 71 ani, Cireşu, culeg. Col.M.G., 30 dec.1931.
[19] Kahane, *Doina vocală din Oltenia*, *96, Doină*, 175, orig. Lupşa de Sus-MH, inf. Paraschiva Lăcătuşu, „Kiţa", 58 a., culeg.Mariana Kahane, , înreg. Lupşa de Sus, 01.07.1961, tr. Mariana Kahane.
[20] Ciobanu, *Plaiul Cloşani*. *Folclor din Valea Bahnei, Vol.I*, 28, 133, inf. I.Bîrlan, 63 ani, Gornenţi, culeg Col.M.G., 17 iulie 1930.
[21] Ciobanu, *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Coşuştei*. Vol.III, 81, 232, inf. Niculina Popescu, Nadanova, culeg.Pavel Ciobanu, 20 sept.1978.
[22] Ciobanu, *Plaiul Cloşani, vol.IV*, 66. Frunzuliţă ge trei fagi,178, inf. Aristide Răduică, 42 ani, 2 decembrie 1976, Ponoarele.
[23] Ciobanu,*Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Coşuştei*. Vol.III, 46, 197, inf. Vasile Dobromirescu, Băseşti- Bilvăneşti, culeg.Pavel Ciobanu, 1968.
[24] Ibidem, 36, 187, inf. Vasile Dobromirescu, Băseşti- Bilvăneşti, culeg.Pavel Ciobanu, 1988.
[25] Kahane, *154, Doină („Cîntec lung")*, 216, orig. Imoasa-MH, inf. Corneliu Antofie, 29 a., culeg. Harry Brauner, înreg. Bucureşti, 19.11.1937, tr. Paula Carp.

BDD-A29624 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:57 UTC)

pe mîndra-n loc. / Foaie verge ge-o cicoare / Vin oameni ge pe ogoare / Să petreacă la Ponoare. / Hai să bem, să petrecem, / La anu să ne vegem / Să ne vegem cu mult drag / În pădurea ge liliac. Să ne vegem la Ponoare / Cînd dă liliacu-n floare."[26] sau de sfetnic al tânărului : „ *Foaie verge ş-o malură / Veni cucu-n bătăttură / Şi-m grai cu glas gin gură, / Să ma las ge aratură, / Că nu-i primăvara bună. / Vazui frunza cît paraua, / Batui arma cu vergeaua, / Lapadai sapa la naibu / Ş-apucai codru sarmanu*." [27]

Într-o doină din Valea Superioară a Topolniţei, cucul este ceas biologic, cântecul lui aduce buna dispoziţie şi menţine vie dragostea de natură: „*Drag mi-e să sui vara-n munce /La turma cu oi marunce / Unde cîntă piţigoiu / şi ciobanu cu cimpoiu. / Curg izvoarele, / Scaldă soarele, / Gimineaţa cîntă cucu / Eu ma duc la lucru"*[28] pe când unele doine din Isverna, respectiv Stroeşti cuprinse în corpusul de texte al Marianei Kahane, cântecul cucului simbolizează ceasul în care haiducul ia calea muntelui cu sufletul sfâşiat de jale: „*Foai v'erd'i f[u]oi de fîn ∧, / Cîn' au[d] cucu cîntîn'∧, / Şi mierliţa şuierîn'∧, / Ieu tre' muntile plîngîn'∧. :‖ / Şi de jalea mea cea seacî, :‖ / toate l'emnil'e s-apleacă, :‖ / Cu cr'engili la pămînt ∧ / Şi mă întreabă de ce plîng ∧ / De ce plîng, di ce bolesc ∧, / De-al cui dor mă prăpădesc ∧. / O, Doamne, cum d'e n-aş plînge? :‖ / Inima-n mine se frînge / Şi n-am către cin' mă plînge, :‖ / C[i]ă[i] pe cine am avut ∧, / S-a dus şi n-o mai v'en'it ∧, / La biserică,-n mormîn' ∧. :‖"*[29]; *„Foaie verde bob năut ∧, / Când aud cucul cîntîndî / Şi mierliţa fluierînd ∧, / O iau munt'ile şi plîng ∧. / Şi de jalea mea cea seacă, / Cr'engilẽ pămân[t] s-apleacă, :‖ / Toate cu frunzã pământî ; / Şi mă-ntreabă de ce plîn[g], mă[î]. / Ieu l'e spui p'entru ce plîng ∧:/ C-am rămas singur în crîngî, :‖ / Căs'i haiduci m-a urîtî / Şi păsările-au fuji[t], mă."*[30] In alte doine din Valea Bahnei din culegerea lui Pavel Ciobanu cucul este aşteptat cu multă nerăbdare să revină, să aducă noroc, să schimbe un destin. Cântecul cucului este apreciat şi primit ca o binecuvântare de către haiducul obligat a-şi părăsi locurile natale: *„Sus în vîrful nucului / Cîntă puiul cucului / Iară jos la curătură / Neicuţa cînta din gură: - Rămîi, brazdă, după plug / Că eu de astăzi mă duc / Să mă bag în codri verz / Şi de astăzi nu ma vez. / Te las, dracu, saracie / Că eu de astăzi ma duc / Te las dracu, sapă lată / Şi iau puşca ferecată. / - Sus în vîrful muntelui / Al muntelui Bulzului / Cîntă puiul cucului / Pe drumul haiducului / Ş-aşa cîntă de frumos / De s-apleacă creanga-n jos"*[31];

Într-una din doinele de pe Valea Superioară a Coşuştei, cucul are identitate şi cântă locului cu drag, iar cântecul lui aduce multă bucurie: „*În pădure la Ponoare / Cîntă cucu pe racoare / Pădurea-i de liliac / Cucu cîntă cu mult drag / Şi pe vale şi pe deal / Şi tot zice că-s oltean. / Cînd mă vede cu mîndra / Rupe cîte-o rămurea / Şi-o aruncă-n poală la ea. / Eu mă fac că o miros, / o iau şi o arunc jos. / Ei, fii tu, cuce, oltean / Dar nici eu nu-s moldovean. / Cîntă cuce, cît ai vrea / Că pădurea estea-a ta. / Eu stau cu mîndrele mele / Tu stai cu frunzele tăle*."[32] , cucul fiind un adevărat artist: *„ de-aş şti cînta ca cucu / N-aş merge vara la lucru / Ş-aş sări din cucă-n luncă / Să văd mîndra unde lucră. / Un cîntec cînd oi cînta / Fîntîni, văi s-or tulbura, / Brazii toţi s-or legăna / Şi toată pădurea*."[33] ; ideea de simbol al artelor frumoase e întâlnită şi în doinele din comuna Balta: „*Murgule cu stea în frunte / Haida, du-mă sus la munte / Poartă-mă cu dor şi drag / Prin codri de liliac / La vârf de munte să stai / Să mă-ntrec cu cucu-n grai / Cucule nu mă-ngâna / Că sunt*

[26] Ciobanu, *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Topolniţei*. Vol II,, 11, 82, inf.Aristide Răduică. 42 ani din Baia de Aramă, culeg. Pavel Ciobanu, la 2 dec. 1976.
[27] Ciobanu, *Plaiul Cloşani, vol.IV, 134. Foaie verge ş-o malură*, 225, inf. Petre N. Seleo, 61 ani, 11 iunie 1974, Sipot, com.Ponoarele, culeg. Al. N. Stănciulescu- Bîrda.
[28] Ciobanu, *Plaiul Cloşani.*. Vol II, 8, 78, inf. Angelica Stoican, 27 ani din Prejna, culeg. Pavel Ciobanu, la 9 ian. 1977.
[29] Kahane, *175, Doină („Doina Jiului")*, 233, orig. Isverna-MH, inf. Petre I.D.Panţir, „Pătru Moşului", 30 a., culeg. Emilia Comişel, înreg. Isverna, 26.08.1950, tr. Mariana Kahane.
[30] Ibidem, 176, *Doină („Doină haiducească")*, 234, orig. Stroeşti- MH, inf. Gheorghe Cojan, „Goangă", 26 a., culeg. Gheorghe Ciobanu, înreg. Bucureşti, 16.01.1939, tr. Mariana Kahane.
[31] Ciobanu, *Plaiul Cloşani*. *Folclor din Valea Bahnei, Vol.I*, 54, 160, inf. Gheorghiţa Burcu, 40 ani, din Cireşu, culeg. Pavel Ciobanu , la 20 mai 1968.
[32]Ciobanu, *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Coşuştei*. Vol.III, 34, 185, inf. Eugenia Laschescu, 48 ani, Turbata-Izverna, culeg. Pavel Ciobanu, 20 martie,1968.
[33]Ibidem, 51, 202, inf. Vasile Dobromirescu, Băseşti- Bilvăneşti, culeg.Pavel Ciobanu, 1971.

BDD-A29624 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:57 UTC)

surioara ta / tu cânţi codrilor de fagi / Şi eu oamenilor dragi. / Eu cânt hora satului / Şi tu doina codrului."[34]*; În pădure la Ponoare / Când dă liliacu-n floare / Cântă cucu-n vârf de fag / Şi aştept pe cin-me drag, măi / Cântă cucu aşa frumos / De pică florile jos / Aruncă şi câte-o pană / ca să ia cântecu-n seamă. / Când vine luna lui mai / Să cânţi cucule pe plai, / Vine lumea să te-aculte / C-aşa e la noi la munte / În pădure la Ponoare / Când liliacu e-n floare*."[35];

Alteori, este simbol al singurătăţii, al abandonului „ *Frunză verde şi-o nuia / Cum să n-am inima rea ? / Eu iubesc şi-altul mi-o ia. / Des e codrul şi-mpănat, / Eu tînăr şi supărat. / Des e codrul şi-nverzit, / Eu tînăr şi necăjit. / necăjit ca mine nu-i / Decît puiul cucului / În mijlocul codrului.*"[36], cântecul său are funcţie oraculară, prevesteşte nenorocul, „are puterea de a profeţi mersul vieţii (...), norocul sau nenorocul oamenilor, bogăţia sau sărăcia, împlinirea erotică sau singurătatea, sănătatea sau moartea"[37] , ori alină durerea şi singurătatea „ *Cucule, de unde vii / Cale de stat îmi aţîi / Şi mereu îmi cînţi cu foc / Ori îmi cînţi de nenoroc ? / Cîntă-mi că mi s-a urît / Tot cu traiul amarît / Că de greutăţi mă plîng / Şi n-am lacrimi ca să plîng / Nu am brazdă, nu am plug, Nici juncani să mi-i înjug / Căpătîi să odihnesc / Şi nici mîndră să iubesc / Umblu singur pe colnic / De ce n-am murit e mic ? / Mama cînd m-a alăptat, / Cuce pribeag, mi-ai cîntat / Tu pribeag şi eu sărac / Cucule, ce să mă fac ?*"[38]

Tot un simbol al singurătăţii, al izolării este şi *mierla*: „*Frunză verde-o viorea / Lumea sta şi se-ntreba / Cine-mi urcă poteca ? / Un haiduc din Şovarna. / Haiducu Ilie Haită / Şi cu fraţii lui de ceată. / la stejar la rădăcină, / haită şade, se închină, / Cu carabin ape mână / Şi cu mierla se îngână: -Mierlă, pasăre măiastră, / Viaţa ta-i viaţa noastră. / Stai în codru la rărime / Că nu-ţi place la desime / Că nu-ţi place în mulţime. / Ca tine trăiesc şi eu / Haiducind prin crîngul greu.*"[39] .

În alt context mierla este simbolul statorniciei, al maternităţii: „ *Pe-o crenguliţă ge fag / Şage mierliţa cu drag / Şi să uită-n cuibul ei / C-are puii măricei. / Mierla nu e singurea, / C-are puii lîngă ea. / Cucu-i paşnic ca şi mine / Şi-i făcut să cânce-n lume / El îşi cântă numele / Eu îm cânt dorurile / Ge-aş vegea iarna tracută / Şi primăvara vinită / Să sui plaiu muncelui / În cântecul cucului / Să-mi văd turma după mine / Să zic, doamne, iar mi-e bine.*"[40] spre deosebire de cuc care îşi părăseşte puii. „Caracteristica sa specifică de a-şi pune ouăle în cuib străin era cunoscută încă din antichitate"[41]: „ *S-a dus cucu ge pe-aici / Şi ş-a lăsat puii mici. / I-a lăsat lâng-o tulpină / Să-i crească mumă străină, / S-a-ntors cucu dup-o vreme / Ş-a găsit puii cu pene, / Cucu ge parere bună / Cântă-n codru ge rasună."*[42]

Dintre păsări, cucul şi mierla sunt prietenii de suflet ai tânărului **:**„*Foaie verde ca bobu, / Suie neicuţa dealu / Suie dealu la Izverna / să cânte cucu şi mierla."*[43] *; „Cântă cucu, mierla-m'zice : / - Ce-ai făcu'banii, voinice ? / – I-am bău'şi i-am mîncat ∧, / cu mîndruţele din sa[d], măi."*[44]

---

[34]Mărţuică, Ciobanu, *Folclor muzical din comuna Balta*. *Vino neică la Ponoare*, 126, cules: Pavel Ciobanu, transcris: prof. Ilie Mărţuică, inf. Mariana Draguţ, Sat Prejna.

[35] Ibidem, *În Pădure la Ponoare*, 120, cules si transcris de prof. Ilie Mărţuică, inf. Mariana Draguţ, 34 ani, Sat Prejna.

[36]Ciobanu, *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Coşuştei*. Vol.III, 54, 205, inf. Vasile Dobromirescu, Băseşti-Bilvăneşti, culeg.Pavel Ciobanu, 1979.

[37]Antonescu, 190.

[38]Ciobanu, *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Coşuştei*. Vol.III, 37, 188, inf. Vasile Dobromirescu, Băseşti- Bilvăneşti, culeg.Pavel Ciobanu, 1975.

[39] Ibidem, 94, 247., inf. Victor Pîrvănescu, 64 ani, Cerna-Vîrf, Izverna,16 aprilie 1968.

[40] Ciobanu, *Plaiul Cloşani, vol.IV, 115. Pe-o crenguliţă ge fag,* 209, inf. Ion Dumitraşcu, 31 ani, 22 -25 iulie 1982, Ponoarele.

[41] Biedermann,123.

[42] Ciobanu, *Plaiul Cloşani, Folclor din Valea Superioară a Topolniţei,* Vol II, 65, 154, inf.Muică C. Ion, 71 ani, Gornoviţa, culeg. Nicolae Muică, oct.1974.

[43] Mărţuică, Ciobanu, *Folclor muzical din comuna Balta, Suie, neicuţa, dealu*, 130, cules: Pavel Ciobanu, transcris: prof. Ilie Mărţuică, inf. Angelica Stoican, 37 ani, Prejna-Balta.

[44] Kahane, *154, Doină („Cîntec lung")*, 216, orig. Imoasa-MH, inf. Corneliu Antofie, 29 a., culeg. Harry Brauner, înreg. Bucureşti, 19.11.1937, tr. Paula Carp.

BDD-A29624 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:57 UTC)

Talentul şi priceperea tinerei fete stârneşte invidia *privighetorii* despre care se ştie că este „simbolul priceperii, spre care năzuiesc oamenii, iar poeţii o considerau discipolii lor”[45] *Pe vale, pe vale/ pe vale, la vale/ trece-o fată mare/ Cu roua-n picioare/ cu ceaţa-n spinare/ Cântă şi doineşte// Nimenea n-o-ntrece/ Dar mai sus spre soare/ O privighetoare/ Cântă-n zbor, s-apleacă/ Necaz ca să-i facă/- Tu privighetoare/ Ce nu zbori spre soare/ Cerului să-i spui, măi/ Că sub fruntea lui, măi/ Păsări ciripesc/ Izvoare lucesc/ Bucuria-i mare/ La noi la Ponoare*!”[46]

Turtureaua este simbolul fidelităţii conjugale. După moartea partenerului, nu mai acceptă un alt mascul în preajma ei şi se pedepseşte singură bând timp de 40 zile doar apă tulbure pe care ea însăşi o tulbură înainte să bea. De aici e şi motivul „amărâtă turturea”, motiv destul de răspândit în toate regiunile ţării.[47] *„Amărîtă turturică, / Cîn ramîne singurică, / Pelin be, pelin manăncă / Sara pe pelin să culcă / Dineaşa, cîn să scoală / Cu pelin pe mîini se spală ! / Pleacă pin livede verde / Nu să uită, nu le vede, / Iar cîn săde cîteodată, / Tot pe-o rămurea uscată ! / Une vede apa bună / Ea trăce ca o nebună. / Une vede apa răce, / Ea o turbură şî trăce. / Une vede apa ra, / ea o turbură şî bea. / Ca să-şi facă pedepasa. / Une vede vînătoru, / Acolo o duce doru, / Ca să de-n ea s-o loviască, / Să nu să mai pedepsască !* ”[48]; „comportamentul ei și a bărbătușului ei a făcut ca ea să devină un simbol al fidelității conjugale, fiindcă dau impresia unor permanenți îndrăgostiți, stau mereu împreună, se odihnesc unul lângă altul pe aceeași cracă, zboară împreună în căutarea hranei, se adapă împreună, masculul își curtează fără încetare soția.”[49] „ *Fire-ai blestema’, făgui! / Di ce n-ai veni’ sẵ spui, :‖ / Cînd s-a-nverzi*^{t} *frunza-ntîi? / Să m-eau armele din cui ∧, / Puşca de la căpătîi, :‖ / Să m-eau puşca şi vergeaua / Şî s-apu*^{g} *la deal vîlceaua*^{m} */ Unde cîntă turtureaua. / una cîntă, alt-ascultă, / Alta-ş’ face penile ∧, / Ca mîndra sprîncenile. :‖*”[50] ; „ *Fire-afurisi*^{t} *făgui! :‖ / De ce n-ai v*^{i}*eni*^{t} *sẵ spui, mă, / Cînd ai înfrunzît întîi, mă? :‖ / Iera frunza ca păraoa :‖ / Şi lăstariul ca ăndriaoa; / Să m-eau puşca şi vergeaoa / Ş-o apu*^{g} *la deal vălceaoa :‖ / Ş-o apu*^{g} *la deal vălceaoa :‖ / Unde cîntă turturiaua. :‖ / Una cîntă şi-alta-ascultă, / şi-alta cu* ^{u}*o*^{i}*ch*i *să uită / Şi ş-îfoaie penile, mă, :‖ / Ca mîndra sprîncienile ∧.*”[51]

BIBLIOGRAPHY

Antologie de lirică populară românească, Bucureşti: Editura Minerva, 1980.
Alecsandri, Vasile. *Poezii populare ale românilor* .Bucureşti : Editura pentru Literatură, 1965.
Antonescu, Romulus, *Dicţionar de simboluri şi credinţe tradiţionale româneşti*, http://cimec.ro/Etnografie/Antonescu-dictionar/Antonescu-Romulus-Dictionar-Simboluri-Credinte-Traditionale-Romanesti.pdf online 27 ian.2019, hour 01:04.
Biedermann, Hans. *Dicţionar de simboluri*. Bucureşti : Editura Saeculum I.O., 2002.
Burileanu, C.N. *Între „frunză verde” şi doină*, Bucureşti,1936.
Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Editura Litera Internaţional, Bucureşti, 2001.
Cihac Alexandru, *Dictionnaire d’étymologie daco-romane:Elements slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, Francfort s/M, Ludolphe St-Goar, 1879, p.98. în https://archive.org/details/dictionnairedt00cihauoft/page/98 sau în https://ia802605.us.archive.org/7/items/dictionnairedt00cihauoft/dictionnairedt00cihauoft.pdf online la 24 ian 2019, hour 14.30.

[45] Biederman, *Dicţionar de simboluri*, 354.
[46] Ciobanu, Mărţuică, Chicet. *Liliac de la Ponoare*, 52
[47] Evseev, *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale*, 190.
[48] Ciobanu, *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea Bahnei*. Vol.I, 40, 146, inf.Marin Ion Petolea, Cireşu, culeg. Col.M.G.
[49] Antonescu, 667.
[50] Kahane, 138, *Doină [Cîntec haiducesc]*, 206, inf. Ion Şt. Săbiescu „Iulică”, 55 a., orig. Severineşti- MH, culeg. Mihai Pop, Mariana Kahane, înreg. Lupşa de Sus-MH, 2.07.1961.
[51] Ibidem, *95, Doină*, 174, orig. Lupşa de Sus- MH, inf. Paraschiva Lăcătuşu, „Kiţa”, 58 a., culeg.Mihai Pop, Mariana Kahane, înreg. Lupşa de Sus, 2.07.1961

BDD-A29624 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:57 UTC)

Ciobanu, Pavel. *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea Bahnei.Vol.I.* Dr.Tr.Severin: Centrul Judeţean de indrumare a creaţiei populare, 1976.
Ciobanu, Pavel. *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Topolniţei. Vol II*. Dr.Tr.Severin: Centrul Judeţean de indrumare a creaţiei populare, 1977.
Ciobanu, Pavel. *Plaiul Cloşani. Folclor din Valea superioară a Coşuştei. Vol.III.* Dr.Tr.Severin: Centrul Judeţean de indrumare a creaţiei populare, 1981.
Ciobanu, Pavel. *Plaiul Cloşani, vol.IV*. Drobeta-Turnu-Severin: Centrul Creaţiei Populare Mehedinţi, 1996
Ciobanu, Pavel, Chicet, Isidor, Mărţuică, Ilie, *Liliac de la Ponoare*. Drobeta-Turnu- Severin: Centrul Judeţean al Creaţiei Populare Mehedinţi, 2000
Damé, Frédéric. *Nouveau dictionnaire roumain-francais,* Bucureşti, Imprimerie de l'État ; Boulevard Elisabeth,1893,p.384, în http://old.unibuc.ro/CLASSICA/Dict_Ro-Fr/11.htm , online 24 ian.2019, hour 22:45.
Densusianu, Ovid. *Viaţa păstorească în poesia noastră populară*, Vol.I, Editura "Casei Şcoalelor", Bucureşti, 1922, pag. 103-104, în http://old.unibuc.ro/CLASSICA/densusianu2/cuprins.htm online 26 ian.2019, online 26 ian.2019, hour 18:08.
Evseev, Ivan. *Simboluri folclorice*. Timişoara : Editura Facla, 1987.
Evseev, Ivan. *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale*. Timişoara : Editura „Amarcord", 1994.
Evseev, Ivan. *Dicţionar de magie, demonologie, mitologie românească*. Timişoara: Editura Amarcord, 1997.
Fundescu, Ion C. - *Basme, oraţii, păcăliturĭ şi ghicitorĭ* , Bucureşti, Editura Socec şi Compania, 1875, în https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File%3AIon_C._Fundescu_-_Basme%2C_ora%C8%9Bi%C4%AD%2C_p%C4%83c%C4%83litur%C4%AD_%C8%99i_ghicitor%C4%AD.pdf&page=1 online la 26 ian.2019, hour 14:45.
Gorovei, Artur. *Noţiuni de folklore*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1933, p. 65 în http://www.digibuc.ro/proxy/?px=aHR0cDovL2RpZ2l0b29sLmJpYm1ldC5ybzo4ODgxL1IvTE5VSTNIWTJTQk1IUzlSVVlSVU03S0hUTEZDOVhKQTUzVTZMNkNBN05GQ1VIOUJKUjEtMDU0Nzk/ZnVuYz1yZXN1bHRzLWp1bXAtZnVsbCZhbXA7c2V0X2VudHJ5PTAwMDAwMSZhbXA7c2V0X251bWJlcj0wMjIwNDUmYW1wO2Jhc2U9R0VOMDE= online 26 ian.2019, hour 13:25.
Oprea, Gheorghe, Agapie, Larisa. *Folclor muzical românesc*. Bucureşti: Editura Fundaţiei de mâine,1995.
Kahane, Mariana, *Doina vocală din Oltenia*. Bucureşti: Editura Academiei Române, 2007
Mărţuică, Ilie, Ciobanu, Pavel. *Folclor muzical din comuna Balta*. Drobeta-Turnu- Severin: Editura TipoRadical, 2006.
Papadima, Ovidiu. *Literatura populară română*. Bucureşti: Editura Pentru Literatură, 1968.
Papahagi, Tache. *Poezia lirică populară*, Bucureşti: Editura pentru Literatură, 1967
Vianu, Tudor. *Estetica*. Bucureşti: Editura pentru literatură. 1968.
Voronca- Niculiţă, Elena. *Datinile şi credinţele poporului român*. Iaşi: Editura polirom, 1998.
Vrabie, Gheorghe. *Din estetica poeziei populare române*. Bucureşti: Editura Albatros, 1989.
Vrabie, Gheorghe. *Folcloristica română.* Bucureşti: Editura pentru Literatură, 1968.

BDD-A29624 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:57 UTC)